

KS. ANDRZEJ KWAŚNIEWSKI* – WARSZAWA

FOTOGRAFIE W ARCHIWUM DIECEZJALNYM W KIELCACH

Streszczenie

W Archiwum Diecezjalnym w Kielcach znajduje się kolekcja zdjęć zinwentaryzowanych w postaci 480 j.a. Jest to znacząca kolekcja dla dziejów diecezji kieleckiej. Obejmuje ona fotografie wykonane w XX i XXI wieku, często dotyczy osób, które żyły na przełomie XIX i XX wieku. Zdjęcia te są dokumentacją załącznikową do akt kancelaryjnych Kurii Diecezjalnej w Kielcach. Część z nich to spuścizny duchowieństwa. W odniesieniu do analizowanych zdjęć należy używać pojęcia dokumentacja fotograficzna.

Słowa kluczowe: Archiwum Diecezjalne w Kielcach; archiwistyka; zespół archiwalny; kolekcja archiwalna; fotografie; dokumentacja kancelaryjna; dokumentacja fotograficzna; związok fotografii z dokumentacją kancelaryjną; Władysław Rut; Mieczysław Kłeczek

Prace naukowe nad zasobem Archiwum Diecezjalnego w Kielcach związane są z osobą ks. prof. Daniela Olszewskiego, który opublikował artykuł o przydatności akt konsystorskich do badań historycznych¹. Ten przełomowy artykuł był najpełniejszym i wczesnym w realiach nauki polskiej rozpoznaniem zasobu dobrze zachowanego dziewiętnastowiecznego zespołu o nazwie Konsystorz Kielecki. Oprócz tego artykułu ks. prof. D. Olszewski opublikował na temat owego

* Ks. Andrzej Kwaśniewski – dr nauk humanistycznych w zakresie historii; wykładowca Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

e-mail: a.kwasniewski@uksw.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0001-7174-2122>

¹ Zob. D. Olszewski, *Acta konsystorza kieleckiego, jako podstawa do badań nad parafiami i duchowieństwem pierwszej połowy XIX wieku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK), 19 (1969) s. 5-30.

zbioru wiele prac²; jest także autorem innych opracowań historycznych³. Dzięki nim największy zespół w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach wszedł do obiegu naukowego. Do czasów przeczytania całości tych akt i rozpoznania ich przydatności źródłowej do badań historycznych były one wykorzystywane jedynie przy czynkarsko⁴.

Po przeprowadzonych badaniach ks. prof. D. Olszewskiego ks. Tomasz Wróbel opracował dzieje archiwum. Przygotowana przez niego praca funkcjonuje w postaci maszynopisu i obejmuje całość jego wiedzy i ustaleń⁵. Opracowanie ks. T. Wróbla powstało tuż przed jego śmiercią i było związane z zabiegami ks. prof. Olszewskiego, który dzięki zmobilizowaniu ks. Wróbla zdołał skutecznie ocalić niepublikowaną wcześniej tradycję ustną wytworzoną w dawnym Konsystorzu Kieleckim⁶. Kontynuacją badań nad zasobem Archiwum Diecezjalnego w Kielcach jest artykuł na temat dwudziestowiecznej Kurii Diecezjalnej w Kielcach, będącej następczynią dziewiętnastowiecznego konsystorza⁷.

W kolejnych latach pojawił się artykuł na temat akt kapituły kieleckiej⁸. Rozproszone średniowieczne i nowożytne akta oficjalatu wiślickiego zyskały zainteresowanie dr Elżbiety Knapkę⁹. W związku z zasobem Archiwum Diecezjalnego w Kielcach pozostają archiwa kościelne na terenie diecezji kieleckiej. Dobrze opracowanym archiwum jest imbramowskie¹⁰.

Uzupełnieniem ustaleń ks. Wróbla i ks. prof. Olszewskiego jest artykuł na temat początków akt konsystorza kieleckiego¹¹. Nieco informacji o tym zasobie

² Tytułem egzemplifikacji: D. Olszewski, *Archiwalia diecezji kieleckiej jako podstawa źródła do badań działalności społecznej Kościoła na przełomie XIX i XX w.*, w: *Na przełomie stuleci. Naród – Kościół – państwo w XIX i XX wieku. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Ryszardowi Benderowi*, red. M. Piotrowski, Lublin 1997, s. 715-721.

³ Reprezentatywne przykłady: D. Olszewski, *Struktura społeczna duchowieństwa diecezji kielecko-krakowskiej (1835-1864)*, w: *Spółczesność Królestwa Polskiego*, t. 6, red. J. Lestkiewiczowa, Warszawa 1974, s. 129-183; tenże, *Przemiany społeczno-religijne w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. Analiza środowiska diecezjalnego*, Lublin 1984.

⁴ Aktualna literatura na temat dorobku naukowego ks. prof. D. Olszewskiego: A. Kwaśniewski, *Ksiądz profesor Daniel Olszewski (1934-2015). Prace wykonane dla diecezji kieleckiej*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny”, 92 (2016) z. 1, s. 154-169; tenże, *Ks. prof. dr hab. Daniel Olszewski (1934-2015) – biogram oraz bibliografia podmiotowa i przedmiotowa*, „Kościół w Polsce. Dzieje i kultura”, 15 (2016) s. 399-432.

⁵ T. Wróbel, *Archiwum Diecezjalne w Kielcach. Rys historyczny* (mps, zbiory własne autora).

⁶ Informacje przekazane autorowi przez ks. prof. D. Olszewskiego w rozmowie.

⁷ G. Bujak, *Kuria diecezjalna w Kielcach w latach 1918-1938. Studium kancelaryjno-archiwoznawcze. Zarys problematyki badawczej*, ABMK 64 (1995) s. 49-57.

⁸ P.J. Starzyk, *Źródła rękopiśmienne do dziejów kieleckiej kapituły kolegiackiej (ok. 1171-1810) i funkcjonującego przy niej kolegium księży wikariuszy zgromadzone w kościelnych archiwach Kielc*, ABMK 81 (2004) s. 263-299.

⁹ E. Knapkę, *Księgi oficjalatu wiślickiego z XV-XVIII wieku*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie” 54 (2009) s. 9-22.

¹⁰ M. Dębowska, *Archiwum Norbertanek w Imbramowicach*, ABMK, 94 (2010) s. 29-38.

¹¹ A. Kwaśniewski, *Akta Konsystorza Generalnego Krakowskiego, jako zaczątek akt Konsystorza Generalnego w Kielcach na podstawie zasobu Archiwum Diecezjalnego w Kielcach (1797-*

zostało zamieszczonych w artykule recenzyjnym katalogu prof. Marii Dębowskiej¹². Wybrane zjawiska zostały w nim zobrazowane przykładami archiwaliów kieleckich. Również publikowanie życiorysów archiwistów kieleckich w „Świętokrzyskich Studiach Archiwalno-Historycznych” było okazją do podawania wiadomości na temat prac, które wykonywali poszczególni opiekunowie kościelnego zasobu archiwalnego w Kielcach¹³.

Dzięki działającemu w ostatnich latach Towarzystwu Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego Imienia Błogosławionego Wincentego Kadłubka w Kielcach udało się zgromadzić przy Archiwum środowisko naukowe, które zajęło się promocją idei Kościelnych Dóbr Kultury ze szczególnym uwzględnieniem historycznych zbiorów bibliotecznych oraz zasobów archiwalnych¹⁴. Przez lata referaty naukowe wygłaszane na forum towarzystwa były włączone w program „Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej”. Wśród prac naukowych wykazać należy m.in. badania nad zbiorem elenchusów¹⁵. Osiągnięciem było również zorganizowanie Studium Historii Diecezji Kieleckiej oraz wypracowanie modelu wykorzystania Kościelnych Dóbr Kultury do formacji eklesjalnej¹⁶. Z inspiracji towarzystwa powstało wiele artykułów na temat zasobu Archiwum Diecezjalnego w Kielcach¹⁷.

Powyższa analiza stanu badań nad dziejami, zasobem i promocją Archiwum

1807), „Archiva Ecclesiastica. Biuletyn Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych” (dalej: AE), 6 (2013) s. 51-76.

¹² A. Kwaśniewski, *Znaczenie katalogu mikrofilmów kościelnych archiwaliów oraz zbiorów liturgicznych i bibliotecznych. Recenzja opracowania Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, oprac. Maria Dębowska, Kraków 2017, wydawca: Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy w Krakowie, ss. 677, „Archeion”, 121 (2020) s. 1-13.*

¹³ A. Kwaśniewski, *Ks. Józef Zdanowski – historyk Kościoła, muzealniki, bibliotekarz i archiwista*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” (dalej: ŚSAH), 8 (2020) s. 345-355; tenże, *Ks. Adam Paszkowicz (1784-1834). Organizator Archiwum Konsystorza Generalnego w Kielcach* (w druku).

¹⁴ A. Kwaśniewski, *Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego imienia błogosławionego Wincentego Kadłubka w Kielcach w latach 2012-2015*, w: *Nova et vetera. Aktualne problemy archiwów diecezjalnych w Polsce*, red. W. Żurek, Lublin 2016, s. 133-172.

¹⁵ P. Kardyś, *Rubrycele i schematyzmy diecezji żmudzkiej z lat 1853-1914 zachowane w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach*, „Nasza Przeszłość”, 126 (2016) s. 291-319; tenże, *Katalog rubrycel i schematyzmów polskich cystersów, znajdujących się w księgozbiornie podręcznym Archiwum Diecezjalnego w Kielcach (1788-1816)*, „Hereditas Monasteriorum”, 1 (2012) s. 189-205; tenże, *Rubrycele i schematyzmy diecezji kieleckiej (1808-1818)*, „Rocznik Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Skarżysku-Kamiennej. Z dziejów regionu i miasta”, 4 (2013) s. 57-77; tenże, *Rubrycele i elenchusy diecezji krakowskiej z lat 1801-1848*, ŚSAH, 3 (2014) s. 205-245.

¹⁶ A. Kwaśniewski, *Geneza i program Studium Historii Diecezji Kieleckiej*, „Kieleckie Studia Teologiczne”, 13 (2014) s. 179-204; tenże, *Kościelne Dobra Kultury jako narzędzie formacji Chriftifideles laici przy Archiwum Diecezjalnym w Kielcach*, „Veritati et Caritati”, 7 (2016) s. 115-143.

¹⁷ Tytułem egzemplifikacji: P. Kardyś, *Zbiór dokumentów pergaminowych i papierowych Archiwum Diecezjalnego w Kielcach*, ROPTHSK, 4 (2013), s. 35-56.; P. Kardyś, M. Medyński, *Inwentarz akt parafialnych dekanatu Bodzentyn przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach (cz. I)*, „Studia Muzealno-Historyczne”, 9 (2017) s. 73-112; R. Prejs, *Kancelaria dziekańska w Kurze-*

Diecezjalnego w Kielcach ograniczona została do ważniejszych prac. Całość stonkowo obszernej bibliografii na ten temat, obejmującej 100 lat historii instytucji, została opracowana i opublikowana w 2016 r. Znajdują się w niej także przyczynkarskie opracowania¹⁸. Przegląd stanu badań nad kielecką archiwistyką kościelną wskazuje na ich zakres i dowodzi braku zainteresowania naukowego dokumentacją fotograficzną, której poświęcone jest niniejsze pionierskie opracowanie. Genezy tej pracy należy upatrywać w inspiracjach naukowych Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych. Celem artykułu jest analiza kieleckich fotografii kościelnych, ocena sposobu ich zarchiwizowania, poszukiwanie ich związków z dokumentacją kancelaryjną oraz wskazanie dalszych perspektyw pracy archiwalnej nad materiałem fotograficznym.

Źródła – księga nabytków i inwentarz rzeczowy

Podstawą źródłową do podjętego tematu jest księga nabytków i inwentarz rzeczowy. Te środki ewidencji przechowywane są w kancelarii Archiwum Diecezjalnego w Kielcach. Księga nabytków zaprowadzona została w roku 1983. Służy ona do odnotowywania w porządku chronologicznym akt napływających do Archiwum¹⁹. Data wpływu decyduje o numerze, który w księdze nabytków otrzymują nowe akta. Ponadto w trakcie ich wpisywania podawana jest instytucja lub osoba prywatna przekazująca archiwalia. Aktom nadaje się wówczas tytuł i określa się (przynajmniej w przybliżeniu) lata, w których dana jednostka została wytworzona. Po określeniu powyższych danych następuje przydzielenie akt do danej kolekcji i nadanie jednostce sygnatury. Księga nabytków założona została przez ks. Wróbla w ostatnich latach jego pracy na stanowisku archiwariusza diecezjalnego. Po objęciu instytucji przez ks. Jana Szarka wpisy do księgi nabytków były kontynuowane po przeniesieniu zasobu z Wyższego Seminarium Duchownego do nowego budynku, wzniesionego dla Archiwum na placu kurialnym.

Ks. J. Szarek wprowadził dodatkowo nowy inwentarz dzielący zasób rzeczowo²⁰. W ten sposób następuje podwójny proces ewidencji – w księdze nabytków, utrwalający chronologię wpływów, i w inwentarzu rzeczowym, ukazujący całość kształt danej kolekcji. Ponadto w procesie klasyfikowania rzeczowego danej jednostki podejmowana jest decyzja o nadaniu sygnatury, zawierającej zwykle litery i cyfry. Litery określają kolekcję archiwalną, do której dołącza się jednostkę, cyfry odpowiadają typowej sygnaturze i oznaczają liczbę porządkową w kolekcji.

W księdze nabytków (*Księga akt wpływających do archiwum od 1983 roku*) każda nowa jednostka archiwalna zapisywana jest w odpowiednim miejscu z datą przyjęcia do archiwum. Dodatkowo zapis powtarzany jest w inwentarzu rzeczowym, dzielącym wpływające jednostki na kolekcje. Kolejność wpisywania

lowie w XIX wieku. Przyczynek do dziejów kancelarii dziekańskich w Królestwie Polskim, ŚSAH, 5 (2016) s. 71-80.

¹⁸ A. Kwaśniewski, *Bibliografia Archiwum Diecezjalnego w Kielcach za lata 1916-2016*, AE, 10 (2017) s. 168-189.

¹⁹ Archiwum Diecezjalne w Kielcach (dalej: ADK), Kancelaria Archiwum Diecezjalnego w Kielcach (dalej: KADK), *Księga akt wpływających do archiwum od 1983 roku*, b. sygn.

²⁰ ADK, KADK, *Inwentarz*. Videofonia, b. sygn.

w inwentarzu rzeczowym również odbywa się w układzie chronologicznym, który jest zawarty w kolejnych numerach sygnatur. W praktyce jednostkę archiwalną należy tworzyć i wpisywać równocześnie do księgi nabytków i do inwentarza rzeczowego. W księdze nabytków specyficzna jest data wpływu, a w inwentarzu rzeczowym sygnatura, którą po utworzeniu należy przepisać do księgi nabytków.

Jednostki archiwalne zawierające zdjęcia podczas wpisywania do inwentarza rzeczowego trafiają do zbioru zdjęć i są dzielone na pięć grup: VA – albumy, VZG – zdjęcia grupowe, VZJ – zdjęcia osób (jednostkowe), VZO – zdjęcia obiektów, VZU – zdjęcia z uroczystości. Podział ten rzutuje na budowanie sygnatur. Litera V w sygnaturze oznacza słowo videofonia, litera Z – zdjęcia. Trzecia litera składająca się na tworzoną sygnaturę oznacza grupę (serię), do której trafia dana jednostka archiwalna: G – grupowe, J – osobowe (jednostkowe), O – obiektowe, U – z uroczystości.

W teorii archiwistyki wskazywane są trzy zasady stosowane przy ocenie fotografii: historyczność, wielostronność i kompletność ujęcia życia społeczeństwa. Do szczegółowych ocen stosowane są trzy kryteria: treść, pochodzenie i właściwości. Kryterium właściwości pozwala zachować fotografie przedstawiające wydarzenia, osoby i obiekty²¹. Kielecki system kościelny klasyfikowania zdjęć i nadawania im sygnatur odnosi się do ostatniego kryterium (zdjęcia: G – grupowe, J – osobowe, O – obiektowe, U – z uroczystości).

Zarzut, który należy stawiać zastosowanemu w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach sposobowi archiwizowania, to nieposzanowanie zasady zespołowości. Zdjęcia z różnych zespołów archiwalnych (kuria i spuścizny księży) znalazły się tu w jednej kolekcji, będącej odpowiednikiem zespołu. Jako usprawiedliwienie należy wskazywać warunki funkcjonowania archiwów diecezjalnych, do których znaczna część materiałów trafiała z zespołów otwartych. Często żyjące jeszcze osoby – biskupi i kapłani przekazują albumy i nierzadko przekonują dyrektora (archiwariusza), aby przyjął ich zdjęcia do archiwum. Gdyby pozostawić te zdjęcia w magazynie jako niezainwentaryzowane, ich los mógłby być różny. Poprzez wpisanie do inwentarza i nadanie sygnatury zdjęcia zyskują „obywatelstwo archiwalne” i funkcjonują w inwentarzu kartkowym dostępnym dla korzystających, ponadto mają sygnaturę w ciągu sygnatur kolekcji archiwalnej – usunięcie ich lub zaginięcie jest widoczne. To wszystko decyduje o ich przechowywaniu – w praktyce – wiecznym, pomimo że są inwentaryzowane wbrew zasadzie zespołowości. Należy więc stawiać pytanie o to, co jest ważniejsze. Zasada poszanowania zespołowości czy sposób zachowania danej grupy zdjęć?

Po księdze nabytków i inwentarzu rzeczowym należy podać trzeci sposób opisywania fotografii poprzez tworzenie kart inwentarza kartkowego. W realiach Archiwum także ten trzeci sposób jest ważny, ponieważ może się zdarzyć, że istnieją przypadki niewpisania danej jednostki archiwalnej do księgi nabytków i inwentarza rzeczowego. Karta inwentarzowa inwentarza kartkowego jest wtedy jedynym dowodem istnienia jednostki. Wiadomo, że większość zdjęć nie została wpisana do księgi nabytków, który założony został dopiero w 1983 r. Porządek

²¹ Zob. H. Robótka, B. Ryszewski, A. Tomczak, *Archiwistyka*, Warszawa 1982, s. 154-155.

zastany i tworzony przez ks. J. Szarka został w latach osiemdziesiątych wpisany do inwentarza rzeczowego i po takim uporządkowaniu nadano zdjęciom sygnatury. Kolejne jednostki wpisywano równocześnie do księgi nabytków i inwentarza rzeczowego.

Porównanie tych trzech opisów wskazuje na praktyczne podobieństwa informacji zamieszczonych w opisach w księdze nabytków i inwentarzu rzeczowym z opisem na karcie w inwentarzu kartkowym. Często jednak występują na kartach inwentarzowych dodatkowe informacje o zdjęciach. Często również notatki na kopertach, w których przechowywane są zdjęcia, mają charakter unikalny. Znajdują się tam ciekawe warsztatowo informacje na temat danej jednostki. Czasem informacje te wnoszą nową wiedzę na temat zbioru. Można się spotkać na kopertach ze zmienioną nazwą jednostki, co może być pomocne w zrozumieniu procesu wytwarzania, gromadzenia i inwentaryzowania zbiorów.

Dodatkową pomocą archiwalną do kolekcji zdjęć jest katalog kartkowy osobowy. Zawiera on karty katalogowe poświęcone poszczególnym księżom. Na karcie podane jest imię i nazwisko księdza oraz sygnatura jednostki (często sygnatury kilku jednostek), w której znajduje się jego zdjęcie. Katalog ten obejmuje większość znaczniejszych duchownych żyjących w XIX i XX wieku. Przy czym zdjęcia dziewiętnastowieczne raczej nie występują w zasobie.

Opisany sposób inwentaryzowania ma cechy traktowania fotografii na sposób bliski obiektowi muzealnemu (kolekcja zamiast zespołu i uznawanie zdjęcia jako obiektu, a nie dokumentacji kancelaryjnej). Podobnie jest w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego²². Zbiór uniwersytecki nazywany jest dokumentacją ikonograficzną zgodnie z założeniem, że „fotografię należy traktować jako eksponat muzealny”²³. Ma ona inwentarz rzeczowy, dzielący kolekcję na działy: I – obiekty, II – zdarzenia, III – inne. Podobieństwo obydwu instytucji archiwalnych polega też na tym, że obydwie mają indeks osób w postaci katalogu kartkowego osobowego, który zawiera nazwiska z odniesieniem do konkretnych zdjęć pod odpowiednią sygnaturą. W przeciwieństwie do zbiorów kieleckich kolekcja krakowska nie posiada księgi wpływów i nie można przez to określić daty i osoby przekazującej zdjęcia.

Proces gromadzenia

W latach 1992-1995, po odejściu bp. Stanisława Szymeckiego do archidiecezji białostockiej, przyjmowane były do Archiwum jego zdjęcia związane z pobytami i pracą w diecezji kieleckiej. Informacje na ten temat wypełniają większość stron inwentarza chronologicznego. Przez cztery lata przyjęto i wpisano do księgi nabytków i inwentarza rzeczowego kilkadziesiąt jednostek. Biskup S. Szymecki przekazał również liczne taśmy magnetofonowe oraz przeźrocza. Wśród tych materiałów na większą uwagę zasługują dwie jednostki zawierające zdjęcia z piel-

²² M.M. Tytko, *Kolekcja fotografii w zbiorach specjalnych Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego*, https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/34192/tytko_kolekcja_fotografii_w_zbiorach_specjalnych_archiwum_1999.pdf?sequence=1&isAllowed=y (dostęp: 15.09.2021).

²³ Tamże.

grzymki papieża Jana Pawła II do Kielc (sygn. VZU-55/1-13, sygn. VZU-56/1-65, sygn. VZU-56/66-127)²⁴.

Zbiory bp. Szymeckiego są wyjątkowe pod względem liczebności jednostek. Na przestrzeni lat od założenia księgi nabytków bardzo mało występuje przykładów przekazywania zdjęć przez innych biskupów i kapłanów diecezji. W 1993 r. jedną jednostkę przekazał ks. Lucjan Skolik²⁵. W 1994 r. zdjęcia podarował bp Jan Gurda²⁶. W 2009 roku ks. Aleksander Chycki oddał do Archiwum album z pielgrzymki służby zdrowia do Rzymu w roku 1984²⁷.

Niewielkie były również zbiory przekazywane przez kurię. W 1999 r. były to trzy jednostki dotyczące nawiedzenia krzyża w Lelowie i III Synodu Diecezji Kieleckiej, zdjęcia z KUL w 1955 roku²⁸. W 2005 r. Kuria Diecezjalna podarowała zdjęcia sanktuariów²⁹.

W 2017 r. znaleziono w magazynie Archiwum współczesne zdjęcia obiektów kościelnych diecezji kieleckiej. Były to w większości kościoły. Fotografie te zostały zapewne przyniesione z kurii po działaniach związanych z konserwacją zabytków i innymi nierozpoznanymi sprawami. Nieurzędowy sposób przekazania zdjęć o niepewnym pochodzeniu i w dużym stopniu nieuporządkowanych został jednak prowizorycznie opanowany przez pracowników Archiwum, a cały materiał fotograficzny zakwalifikowany do przechowywania archiwalnego³⁰. W zbiorze tym przypadkowo odnaleziono zdjęcia z pielgrzymki Jana Pawła II do Kielc³¹.

W 2016 r., zapewne w czasie porządkowania pomieszczeń kurii, odnaleziono przedwojenne zdjęcia Akcji Katolickiej³². Być może ich przekazicielem był bp Kazimierz Ryczan, ponieważ w inwentarzu poniżej tego zapisu znajdują się informacje o zdjęciach związanych z jego działalnością³³. Fotografie Akcji Katolickiej zostały prawdopodobnie odnalezione podczas porządkowania mieszkania biskupa po jego przejściu na emeryturę i wraz z jego własnymi przekazane do Archiwum. W czasie prac porządkowych w pomieszczeniach kurialnych w 2017 r. natrafiono na zdjęcia bp. Czesława Kaczmarka³⁴. Były one zebrane w trzy grupy (całostki), więc utworzono z nich trzy jednostki archiwalne³⁵. Zdjęcia bp. Cz. Kaczmarka wykonane z okazji 25-lecia jego sakry odnaleziono w roku 2003³⁶. Zdarza się, że

²⁴ ADK, KADK, Inwentarz. Videofonia, s. 53.

²⁵ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 101.

²⁶ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 9.

²⁷ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 5.

²⁸ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 8-10.

²⁹ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 14-15.

³⁰ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 120-155.

³¹ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 156.

³² ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 43-48.

³³ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 49-51.

³⁴ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 181-183.

³⁵ ADK, Kuria Diecezjalna w Kielcach (dalej: KDK), Zdjęcia ks. bp. Czesława Kaczmarka (1938-1963), sygn. VZJ-36/1-45; ADK, KDK, Zdjęcia z uroczystości 25-lecia posługi biskupiej ks. bp. Czesława Kaczmarka (1957, 1963), sygn. VZJ-37/1-39; ADK, KDK, Zdjęcia z pogrzebu ks. bp. Czesława Kaczmarka (1963), sygn. VZJ-38/1-13.

³⁶ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 20.

oprócz zdjęć przedwojennych odnajdywane są również zdjęcia z okresu zaborów. W 1997 r. wprowadzono do katalogu zdjęcia profesorów i kleryków seminarium duchownego wykonane w roku 1913³⁷.

Analizowany proces gromadzenia zdjęć dotyczy tylko wpływów od roku 1983. Wśród przyjmowanych fotografii dominuje spuścizna bp. Szymeckiego, zaś stosunkowo skromna jest spuścizna bp. Ryczana. Wspomniane zdjęcia obiektów wymagają badań i na ten moment nie wiadomo, jaką mają wartość i czy dobrą decyzją było wpisanie ich do katalogu. Generalny wniosek rodzi się w wyniku porównania zapisów księgi nabytków z zapisami inwentarza rzeczowego. Tylko około 25% jednostek występuje w księdze nabytków. Oznacza to, że 75% jednostek zdjęciowych było w zbiorach Archiwum przed 1983 r. Nieznany jest jednak inwentarz, który by je wówczas rejestrował. Należy przyjmować, że były one wcześniej niezinventaryzowane. Uporządkowanie należy wiązać z zaprowadzeniem inwentarza rzeczowego przez ks. Szarka. W inwentarzu tym po raz pierwszy jednostkom zdjęciowym nadano sygnatury.

Zasób

Dzięki procesowi systematycznej archiwizacji w praktyce nie istnieją w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach zdjęcia nieopisane na sposób inwentarzowy i pozostające jedynie w magazynie, bez wykazywania poprzez inwentarz kartkowy, dostępny w pracowni naukowej. Sposób archiwizowania kościelnych zbiorów kieleckich pozwala na określenie ich liczebności według grup oznaczonych literami: VA – albumy – 169 j.a., VZG – zdjęcia grupowe – 79 j.a., VZJ – zdjęcia osób (prywatne) – 52 j.a., VZO – zdjęcia obiektów – 79 j.a., VZU – zdjęcia z uroczystości – 101 j.a. Razem 480 j.a.

Kolekcja albumów (AV) i kolekcja zdjęć z uroczystości (VZU) zawierają materiał korespondujący ze sobą treściowo. Fotografie w albumach dotyczą w większości tych samych osób i wydarzeń co kolekcja zdjęć. Albumy zostały stworzone dla większych wydarzeń, a we wszystkich ważnych uczestniczyli biskupi i znacniejsi kapłani diecezji. Obie kolekcje sięgają czasów bp. Augustyna Łosińskiego. Był to czas końca epoki zaborów, I wojny światowej i dwudziestolecia międzywojennego. Kolekcje dotyczą głównie kieleckich ordynariuszy i sufraganów. Są to albumy zawierające zdjęcia z wizytacji parafialnych, kultu w sanktuariach, różnych form duszpasterstwa (m.in. Akcja Katolicka). Dużą grupę stanowią albumy z konsekracji, ingresów, jubileuszy, imienin i pogrzebów biskupich. Niewielki zbiór to podobne albumy związane z kapłanami diecezji i ważniejszymi wydarzeniami w dziejach diecezji (m.in. II i III Synod Diecezji Kieleckiej; peregrynacja obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej, 1972-1983; peregrynacja Krzyża Świętego, 1986 r.; pielgrzymki kieleckie na Jasną Górę; pielgrzymka Jana Pawła II, 1991 r.).

Zespół zdjęć grupowych (VZG) łączy się z zespołem zdjęć osób (VZJ). Ukazują one episkopat, począwszy od 1916 r., grupy księży, szczególnie z dwudziestolecia międzywojennego, i kleryków od 1912 r. Zwykle osoby występujące na

³⁷ ADK, KADK, Księga akt wpływających do archiwum, nr 47.

zdjęciach grupowych mają również zdjęcia indywidualne, co pomaga niekiedy w identyfikacji poszczególnych osób. Ponadto należy zaznaczyć, że w bogatym zbiorze teczek personalnych księży znajdują się liczne zdjęcia wszyte w dokumenty. Prawidłowość ta odnosi się do teczek dwudziestowiecznych. W tezkach dziewiętnastowiecznych zdarza się to rzadko. Zdjęcia obiektów (VZO) to zbiór fotografii zabudowań diecezjalnych w Kielcach (katedra, kuria, seminarium i inne) z okresu międzywojennego. Zdjęcia obiektów z lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych dotyczą głównie kościołów diecezji.

Większość zdjęć kieleckich odnosi się do spraw diecezjalnych i wytwarza specyficzny obraz regionalizmu kościelnego. Do wyjątków należą pozadiecezjalne tematy, np. podróże bp. Szymeckiego i jego prace w Komisji Iustitia et Pax czy duszpasterska działalność bp. Ryczana z czasów jego działalności na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie stworzył grupę Monolit.

Analiza zasobu zdjęć Archiwum Diecezjalnego w Kielcach pozwala stwierdzić, że obejmuje on fotografie z ważnych uroczystości i wydarzeń diecezjalnych. W związku z tym przy interpretacji i opracowaniu zbioru użyteczne są rozwiązania przyjęte w Centralnym Archiwum Wojskowym, które gromadzi zdjęcia według wydarzeń i dat związanych z dziejami polskiego oręża³⁸. W kościelnych realiach diecezji kieleckiej ich odpowiednikami są uroczystości oraz inne wydarzenia.

Zdjęcia jako dokumentacja fotograficzna

Przykładem uporządkowanych zdjęć są jednostki zawierające zbiory milenijne³⁹. Kolejność fotografii została ułożona zgodnie z następstwem poszczególnych punktów obchodów milenijnych. Można powiedzieć więcej: zdjęcia były tworzone według planu kurialnego. Zatrudniony fotograf musiał otrzymać przeszkolenie w kurii, ponieważ utrwalił na zdjęciach to, co było ważne dla urzędników diecezjalnych. Kuria Diecezjalna w Kielcach była więc w tym kontekście organizatorem uroczystości, aktotwórcą poszytów zawierających plany oraz dokumentację kancelaryjną na temat przebiegu uroczystości. Ponadto zleciła fotografowi wykonanie zdjęć według przyjętej koncepcji urzędowej.

W sensie ścisłym w dwóch jednostkach archiwalnych – z Kielc i Wiślicy należy wyróżnić dwie analogicznie występujące grupy zdjęć. Są to zdjęcia większego formatu, wykonane, jak świadczy pieczęć występująca na odwrocie każdego z nich, przez znanego autora. Był to Władysław Rut, członek Związku Polskich Artystów Fotografików. Miał on swój zakład w Poznaniu, na ulicy Gromadzkiej 28. Zdjęcia artysty w jednostce milenium kieleckiego o sygnaturze VZU-24 obejmują fotografie ponumerowane od 1 do 95. Zdjęcia wiślickie tego autora pod sygnaturą VZU-25 zawierają jednostki o numerach od 1 do 72.

³⁸ H. Kudła, *Zbiory fotograficzne Centralnego Archiwum Wojskowego*, <https://docplayer.pl/10601302-Zbiory-fotograficzne-centralnego-archiwum-wojskowego-1-wstep.html> (dostęp: 15.09.2021).

³⁹ ADK, KDK, Milenium. Katedra Kielecka. Zdjęcia, sygn. VZU-24; ADK, KDK, Milenium. Wiślica i Goryslawice. Zdjęcia, sygn. VZU-25.

W obu analizowanych zbiorach znajdują się zdjęcia autorów anonimowych; są to obiekty różnego formatu i zapewne różnych fotografów. Pod sygnaturą VZU-24 są zdjęcia o numerach od 96 do 119, a pod sygnaturą VZU-25 o numerach od 73 do 109. Przyjmując jakąś konsekwentną zasadę archiwizowania, należało podzielić je na cztery jednostki archiwalne: zdjęcia, których autorem był Władysław Rut – jednostka kielecka i jednostka wiślicka, pozostałe zdjęcia (co najmniej) dwie jednostki – kielecka i wiślicka.

Dodatkowym materiałem milenijnym są zdjęcia z uroczystości odbywających się poza diecezją kielecką⁴⁰. Zbiór obejmuje 28 fotografii, zorganizowanych w jednostkę według zasady – zdjęcia milenijne niekieleckie i niewiślickie. Część z nich dotyczy uroczystości milenijnych na Jasnej Górze i została wykonana przez fotografa o nazwisku Mieczysław Kłeczek, działającego w Głogowie Małopolskim (informacje zaczerpnięte z pieczęci występującej na odwrocie zdjęć). Chęć ocalenia tych obiektów, znalezionych zapewne w zbiorach prywatnych bp. Jana Jaroszewicza, godna jest pochwały. Należało jednak podzielić je na dwie jednostki – zdjęcia milenijne jasnogórskie oraz zdjęcia milenijne różne.

Generalny wniosek z analizy zdjęć milenijnych narzuca się jeden – stanowią one zbiór załączników do dokumentacji kancelaryjnej. Można więc traktować je jako dokumentację załącznikową, wprowadzając pojęcie dokumentacji fotograficznej. Prawdopodobnie tę analogicznie należy rozszerzać na inne zdjęcia związane z uroczystościami i ważnymi wydarzeniami kościelnymi. Ponadto w odniesieniu do zdjęć milenijnych należy dodać kolejną wartość, która jawi się w kontekście analiz. Otóż, w informacjach przekazywanych na temat frekwencji podczas obchodów milenium wystąpiły rozbieżności między danymi kościelnymi i państwowymi. Wobec zanizania danych przez źródła kancelaryjne państwowe materiał zdjęciowy jest dodatkowym źródłem potwierdzającym prawdziwość danych kościelnych. W tym wypadku jest to kolejny argument za traktowaniem zdjęć jako źródeł korespondujących ze źródłami kancelaryjnymi. W tym kontekście w pełni uzasadnione staje się używanie tu pojęcia dokumentacji fotograficznej⁴¹.

Zdjęcia milenijne z Kielc i Wiślicy jako obrazujące ważne wydarzenie zostały uwzględnione w zbiorach Narodowego Archiwum Cyfrowego, a dzięki skanom umieszczonym w internecie możliwe jest korzystanie z nich⁴². Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Aleksandrę Masny znajdują się one w zespole o nazwie Zbiór fotografii dotyczących obchodów kościelnych Tysiąclecia Chrztu Polski. Ich autorami są fotografowie wytypowani przez kurie biskupie. Nie było bowiem wówczas stałego zespołu do obsługi fotograficznej uroczystości na terenie całego kraju. Najczęściej do tego zadania wyznaczano lokalnych fotoreporterów, którzy pozostali anonimowi (prawdopodobnie ze względów bezpieczeństwa). Po zakończonych obchodach do sekretariatu prymasa spłynęły serwisy z poszczególnych diecezji. W dniu 26 czerwca 1973 r. siostrzenica kard. Stefana

⁴⁰ ADK, KDK, Milenium. Poza diecezją kielecką. Zdjęcia, sygn. VZU-26.

⁴¹ Zob. A. Kwaśniewski, *Obchody Milenium Chrztu Polski w Kielcach i Wiślicy (16-17 lipca 1966 r.)*, w: *Kardynał Wyszyński a wolność religijna w Europie*, red. W. Cisto i in., Pelplin 2021, s. 199-123.

⁴² <https://audiovis.nac.gov.pl/zespol/19:28/> (dostęp: 3.08.2021).

Wyszyńskiego Maria Sułek przekazała nieodpłatnie do Archiwum Dokumentacji Mechanicznej (obecnie Narodowe Archiwum Cyfrowe) 591 odbitek pozytywowych (los negatywów nie jest znany) dotyczących obchodów milenium w całej Polsce, otrzymanych z episkopatu. Zasób ten został udostępniony w całości⁴³. W liczbie 591 odbitek jedynie niewielką część stanowią zdjęcia milenium kieleckiego.

Postulat zabezpieczenia zdjęć Archiwum Diecezjalnego w Kielcach poprzez cyfryzację jest odległy od współcześnie istniejącej sytuacji w archiwach kościelnych. Zbiór kieleckich zdjęć milenijnych jest jedynym przypadkiem zabezpieczenia kościelnych zdjęć kieleckich i dodatkowo udostępniania ich w internecie. Możliwość posługiwania się nowoczesnymi i dość kosztownymi osiągnięciami technicznymi dotyczy raczej instytucji niekościelnych. Reprezentantem nowoczesnej mentalności w podejściu do zdjęć historycznych jest środowisko skupione przy Bibliotece i Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Cyfryzacja zbiorów jest tam pojmowana jako zabezpieczenie, a internet jako miejsce do udostępniania zasobów⁴⁴.

Wartość kieleckich fotografii kościelnych

Naukowo interesujące jest porównanie zbiorów fotografii znajdujących się w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach z analogicznymi zbiorami Archiwum Państwowego w Kielcach. Fotografie w instytucji państwowej znajdują się w dokumentacji urzędowej dotyczącej paszportów, dowodów osobistych, spraw sądowych, policyjnych i innych. Występują one w zespołach archiwalnych wytworzonych przez urzędy gminne i powiatowe oraz przez urząd wojewódzki. Typowe większe zbiory zdjęć są archiwizowane wraz z napływającymi zespołami archiwalnymi. Zdjęcia występują dość licznie w aktach szkół i zakładów pracy⁴⁵. Ten zgodny z zasadami sposób archiwizowania utrudnia obliczenie samych zdjęć niejako wyselekcjonowanych z zespołów archiwalnych jako obiekty. Nie można więc w tak łatwy sposób jak w Archiwum Diecezjalnym obliczyć, ile jest zdjęć w Archiwum Państwowym.

W zbiorach państwowych występują też kolekcje samych zdjęć. Przykładem są spuścizny⁴⁶. Również jednostka na temat „Solidarności” zawiera liczniejsze

⁴³ Zob. Archiwum prywatne ks. Andrzeja Kwaśniewskiego, List z Narodowego Archiwum Cyfrowego autorstwa pani Aleksandry Masny z dnia 9 sierpnia 2021; Narodowe Archiwum Cyfrowe, Zbiór fotografii dotyczących obchodów kościelnych Tysiąclecia Chrztu Polski (1966 r.), sygn. 3/19/0, <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/zespol/-/zespol/55720> (dostęp: 3.08.2021).

⁴⁴ Zob. A. Polańska, *Zbiory fotograficzne przechowywane w Bibliotece i Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, i co dalej?* „Photographia Academica” (dalej: PA), 1 (2018) nr 1, s. 57-72.

⁴⁵ Zob. Archiwum prywatne ks. Andrzeja Kwaśniewskiego, Rozmowa z dyrektorem Archiwum Państwowego w Kielcach Wiesławą Rutkowską z dnia 20 września 2021 r.

⁴⁶ Archiwum Państwowe w Kielcach (dalej: APK), Fotografie i pocztówki, i dokumentacja epistolograficzna ze zbiorów Januariusza Glibowskiego, sygn. 21/3262; APK, Zbiór Edmunada Masalskiego (1913-1980), sygn. 21/664.

fotografie⁴⁷. Typową kolekcją zdjęć jest zbiór pochodzący z różnych zespołów i od różnych wytwórców; najcenniejsze są zbiory chroberskie rodziny Wielopolskich⁴⁸. W przeciwieństwie do Wielkopolskich Platerów z Białaczowa posiadają zbiór zdjęć niewydzielony w kolekcje, znajdujący się jako jednostka archiwalna w ich rodzinnym zespole archiwalnym⁴⁹. W Archiwum Państwowym w Kielcach sposób archiwizowania zdjęć zgodny z zasadami archiwistyki można porównać z podobną praktyką występującą na gruncie częstochowskim. W Archiwum Państwowym w Częstochowie istnieje praktyka gromadzenia fotografii traktowanych jako „wizualne uzupełnienie dokumentacji pisanej”⁵⁰.

Dla całości obrazu należy zwrócić uwagę na prawidłowości występujące w regionie świętokrzyskim. Zdjęcia dziewiętnastowieczne i przedwojenne przechowywane są w muzeach kieleckich. Zbiory te posiadają dobre opracowanie, które opisuje kolekcje zdjęć przechowywanych w Muzeum Narodowym w Kielcach (tam m.in. akta podworskie), Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego w Kielcach, Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, Państwowym Muzeum im. Przytkowskich w Jędrzejowie, Muzeum Regionalnym w Ostrowcu⁵¹. Przykładem zdjęć dotyczących Kielecczyny są zbiory Centralnego Archiwum Wojskowego związane z działaniami Józefa Piłsudskiego w czasie I wojny światowej na terenie Kielc i w okolicach Nowego Korczyna⁵².

Pobieżne porównanie fotografii przechowywanych w zasobie Archiwum Diecezjalnego w Kielcach ze zbiorami Archiwum Państwowego w Kielcach prowadzi do wniosku, że w placówce diecezjalnej znajduje się znaczna kolekcja zdjęć ważnych dla dziejów Kielecczyny. Tematycznie zdjęcia Archiwum Diecezjalnego dotyczą spraw kościelnych oraz ważniejszych postaci świeckich biorących udział w działaniach kościelnych.

Postulaty

Analiza zdjęć milenijnych jako przykładu dokumentacji fotograficznej wskazuje na związek zdjęć z dokumentacją kancelaryjną kurii. W teorii archiwistyki badanie związków pomiędzy zdjęciami a aktami należy do studium wstępnego przy archiwizacji zdjęć⁵³. W istniejącym stanie rzeczy wydaje się, że jest możliwe korzystanie z tej zasady i dalsze porządkowanie kościelnych zbiorów kieleckich. Należałoby wstępnie dokonać wyselekcjonowania zdjęć związanych z uroczystościami oraz wydarzeniami diecezjalnymi i parafialnymi, potraktować je urzędowo i porównać z dokumentacją kancelaryjną kurii. Ta grupa zdjęć winna być uznana

⁴⁷ APK, Zbiór fotografii, druków ulotnych i pamiątek związanych z działalnością NSZZ Solidarność, sygn. 21/3354.

⁴⁸ APK, Zbiór fotografii (1830-1987), sygn. 21/1125.

⁴⁹ APK, Fotografie Platerów, 21/292/211.

⁵⁰ E. Surma-Jończyk, *Fotografie w zasobie Archiwum Państwowego w Częstochowie – przyjmowanie, przechowywanie, przyczyny destrukcji*, PA, 1 (2018) nr 1, s. 165.

⁵¹ Zob. M. Janik, *Zbiory fotografii w muzeach województwa kieleckiego*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach”, 14 (1985) s. 215-240.

⁵² Zob. H. Kudła, *Zbiory fotograficzne Centralnego Archiwum Wojskowego*, s. 7.

⁵³ Zob. H. Robótka, B. Ryszewski, A. Tomczak, *Archiwistyka*, s. 154.

jako wytworzona na polecenie miejscowej kurii i należąca do zespołu o nazwie Kuria Diecezjalna w Kielcach. Zdjęcia związane z osobami biskupów i kapłanów należy uznać za przynależące do grupy spuścizn. Każdą spuściznę należy potraktować jako odrębny zespół wytworzony przez konkretną osobę. Należałoby również zastanowić się nad innymi jednostkami, które trudno będzie zaklasyfikować do dokumentacji wytworzonej przez kurię lub konkretną osobę. Gdyby zaszła możliwość inwentaryzowania archiwaliów z poszanowaniem zasady zespołowości, można potraktować obecne sygnatury nadane zdjęciom jako topograficzne i zachowywać ich strukturę do celów oddzielnego przechowywania zdjęć. Jednocześnie, odkrywając przynależność zdjęć do wytwórcy (kuria, spuścizna danego księdza i inne), można je włączyć w odtwarzane zespoły archiwalne. W istniejących warunkach użyteczne byłoby na początek dodanie do istniejących nazw jednostek przynajmniej nazw zespołów i jednocześnie ujednoczenie ścisłych nazw jednostek według schematu: nazwa wydarzenia i data.

Jeśli chodzi o zdjęcia zabezpieczone w formie cyfrowej oraz zdjęcia publikowane w książkach, należy przywołać kilka wybranych przypadków. Oprócz zdjęć milenijnych zabezpieczonych poprzez skany należy wskazać cenne zdjęcie bp Macieja Majerczaka, udostępniane przez Bibliotekę Narodową. Zostało ono wykonane około 1863 r. przez Zakład Fotograficzny Karola Beyera w Warszawie⁵⁴. Zdjęcia wybitnego przedstawiciela duchowieństwa kieleckiego, dziewiętnastowiecznego intelektualisty ks. Władysława Siarkowskiego przechowywane są w Muzeum Historii Kielc⁵⁵. Interesująca pod względem zdjęć duchowieństwa kieleckiego jest praca ks. Jana Wiśniewskiego, który w tekście o udziale księży w powstaniu styczniowym zamieścił zdjęcia wybranych duchownych⁵⁶ (dziś zapewne już one nie istnieją). Przykład planowego publikowania zdjęć i jednoczesnego ich zabezpieczania stanowi kolekcja o tematyce afrykańskiej Ryszarda Buchty⁵⁷. Poszukiwanie zdjęć kapłanów diecezji kieleckiej, szczególnie dziewiętnastowiecznych, pozostaje żywotnym postulatem.

⁵⁴ <https://polona.pl/item/portret-biskupa-macieja-majerczaka,NTA5Mzc4Mw/0/#info:metadata> (dostęp: 3.08.2021).

⁵⁵ M. Kolasa, *Fotografie ks. Władysława Siarkowskiego ze zbiorów Muzeum Historii Kielc*, w: W. Siarkowski, *Materiały do etnografii i historii Kielc. Pisma wybrane, rozproszone*, do druku przygotowali K. Bracha, M. Marczevska, Kielce 2017, s. 3-4.

⁵⁶ J. Wiśniewski, *Słów parę o duchowieństwie kieleckiem w 1863*, w: tegoż, *Udział księży z diecezji sandomierskiej w Powstaniu Styczniowym 1863 r.*, Radom 1926, s. 90-102.

⁵⁷ J. Różański, *Ryszard Buchta – małopolski fotograf i badacz Sudanu*, w: *Ex Africa semper aliquid novi*, t. V, red. L. Buchalik, J. Różański, Żory 2020, s. 51-62.

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Kancelaria Archiwum Diecezjalnego w Kielcach (KADK)
Księga akt wpływających do archiwum od 1983 roku, b. sygn.
Inwentarz. Videofonia, b. sygn.
- Kuria Diecezjalna w Kielcach (KDK)
Milenium. Katedra Kielecka. Zdjęcia, sygn. VZU-24.
Milenium. Wiślica i Gorzysławice. Zdjęcia, sygn. VZU-25.
Milenium. Poza diecezją kielecką. Zdjęcia, sygn. VZU-26.
Zdjęcia ks. bp. Czesława Kaczmarka (1938-1963), sygn. VZJ-36/1-45.
Zdjęcia z uroczystości 25-lecia posługi biskupiej ks. bp. Czesława Kaczmarka (1957, 1963), sygn. VZJ-37/1-39.
Zdjęcia z pogrzebu ks. bp. Czesława Kaczmarka (1963), sygn. VZJ-38/1-13.
- Archiwum Państwowe w Kielcach
Fotografie, pocztówki i dokumentacja epistolograficzna ze zbiorów Januariusza Glibowskiego, sygn. 21/3262.
Fotografie Platerów, 21/292/211.
Zbiór Edmunda Massalskiego (1913-1980), sygn. 21/664.
Zbiór fotografii, druków ulotnych i pamiątek związanych z działalnością NSZZ Solidarność, sygn. 21/3354.
Zbiór fotografii (1830-1987), sygn. 21/1125.
- Archiwum prywatne ks. Andrzeja Kwaśniewskiego
List z Narodowego Archiwum Cyfrowego autorstwa p. Aleksandry Masny z dnia 9 sierpnia 2021.
Rozmowa z dyrektorem Archiwum Państwowego w Kielcach Wiesławą Rutkowską z dnia 20 września 2021 r.
- Narodowe Archiwum Cyfrowe
Zbiór fotografii dotyczących obchodów kościelnych Tysiąclecia Chrztu Polski (1966 r.), sygn. 3/19/0, <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/zespol/-/zespol/55720> (dostęp: 3.08.2021).
<https://audiovis.nac.gov.pl/zespol/19:28/> (dostęp: 3.08.2021).
- Opracowania**
- Bujak Grzegorz, *Kuria diecezjalna w Kielcach w latach 1918-1938. Studium kancelaryjno-archiwoznawcze. Zarys problematyki badawczej*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 64 (1995) s. 49-57.
- Dębowska Maria, *Archiwum Norbertanek w Imbramowicach*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 94 (2010) s. 29-38.
- Janik Maciej, *Zbiory fotografii w muzeach województwa kieleckiego*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach”, 14 (1985) s. 215-240.
- Kardyś Piotr, *Rubrycele i schematyzmy diecezji żmudzkiej z lat 1853-1914 zachowane w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach*, „Nasza Przeszłość”, 126 (2016) s. 291-319.

- Kardyś Piotr, *Zbiór dokumentów pergaminowych i papierowych Archiwum Diecezjalnego w Kielcach*, „Rocznik Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Skarżysku-Kamiennej. Z dziejów regionu i miasta”, 4 (2013) s. 35-56.
- Kardyś Piotr, Medyński Marcin, *Inwentarz akt parafialnych dekanatu Bodzentyn przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach (cz. I)*, „Studia Muzealno-Historyczne”, 9 (2017) s. 73-112.
- Knapek Elżbieta, *Księgi oficjalatu wiślickiego z XV-XVIII wieku*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, 54 (2009) s. 9-22.
- Kolasa Marcin, *Fotografie ks. Władysława Siarkowskiego ze zbiorów Muzeum Historii Kielc*, w: W. Siarkowski, *Materiały do etnografii i historii Kielc. Pisma wybrane, rozproszone*, do druku przygotowali K. Bracha, M. Marczevska, Kielce 2017, s. 87-89.
- Kwaśniewski Andrzej, *Akta Konsystorza Generalnego Krakowskiego, jako zaczątek akt Konsystorza Generalnego w Kielcach na podstawie zasobu Archiwum Diecezjalnego w Kielcach (1797-1807)*, „Archiva Ecclesiastica. Rocznik Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych”, 6 (2013) s. 51-76.
- Kwaśniewski Andrzej, *Bibliografia Archiwum Diecezjalnego w Kielcach za lata 1916-2016*, „Archiva Ecclesiastica. Rocznik Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych”, 10 (2017) s. 168-189.
- Kwaśniewski Andrzej, *Geneza i program Studium Historii Diecezji Kieleckiej*, „Kieleckie Studia Teologiczne”, 13 (2014) s. 179-204.
- Kwaśniewski Andrzej, *Katalog rubrycel i schematyzmów polskich cystersów, znajdujących się w księgozbiornym podręcznym Archiwum Diecezjalnego w Kielcach (1788-1816)*, „Hereditas Monasteriorum”, 1 (2012) s. 189-205.
- Kwaśniewski Andrzej, *Kościelne Dobra Kultury jako narzędzie formacji Christifideles laici przy Archiwum Diecezjalnym w Kielcach*, „Veritati et Caritati”, 7 (2016) s. 115-143.
- Kwaśniewski Andrzej, *Ks. Adam Tomasz Paszkowicz (1784-1834) – organizator Archiwum Konsystorza Generalnego w Kielcach* (w druku).
- Kwaśniewski Andrzej, *Ks. Józef Zdanowski – historyk Kościoła, muzealnik, bibliotekarz i archiwista*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, 8 (2020) s. 345-355.
- Kwaśniewski Andrzej, *Ks. prof. dr hab. Daniel Olszewski (1934-2015) – biogram oraz bibliografia podmiotowa i przedmiotowa*, „Kościół w Polsce. Dzieje i kultura”, 15 (2016) s. 399-432.
- Kwaśniewski Andrzej, *Ksiądz profesor Daniel Olszewski (1934-2015). Prace wykonane dla diecezji kieleckiej*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny”, 92 (2016) z. 1, s. 154-169.
- Kwaśniewski Andrzej, *Obchody Milenium Chrztu Polski w Kielcach i Wiślicy (16-17 lipca 1966 r.)*, w: *Kardynał Wyszyński a wolność religijna w Europie*, red. W. Cisło i in., Pelplin 2021, s. 199-123.
- Kwaśniewski Andrzej, *Rubrycele i elenchusy diecezji krakowskiej z lat 1801-1848*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, 3 (2014) s. 205-245.
- Kwaśniewski Andrzej, *Rubrycele i schematyzmy diecezji kieleckiej (1808-1818)*, „Rocznik Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Skarżysku-Kamiennej. Z dziejów regionu i miasta”, 4 (2013) s. 57-77.

- Kwaśniewski Andrzej, *Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego imienia błogosławionego Wincentego Kadłubka w Kielcach w latach 2012-2015*, w: *Nova et vetera. Aktualne problemy archiwów diecezjalnych w Polsce*, red. W. Żurek, Lublin 2016, s. 133-172.
- Kwaśniewski Andrzej, *Znaczenie katalogu mikrofilmów kościelnych archiwaliów oraz zbiorów liturgicznych i bibliotecznych. Recenzja opracowania Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, oprac. Maria Dębowska, Kraków 2017, wydawca: Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy w Krakowie, ss. 677, „Archeion”, 121 (2020) s. 1-13.
- Olszewski Daniel, *Akta konsystorza kieleckiego, jako podstawa do badań nad parafiami i duchowieństwem pierwszej połowy XIX wieku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 19 (1969) s. 5-30.
- Olszewski Daniel, *Archiwalia diecezji kieleckiej jako podstawa źródłowa do badań działalności społecznej Kościoła na przełomie XIX i XX w.*, w: *Na przełomie stuleci. Naród – Kościół – państwo w XIX i XX wieku. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Ryszardowi Benderowi*, red. M. Piotrowski, Lublin 1997, s. 715-721.
- Olszewski Daniel, *Przemiany społeczno-religijne w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. Analiza środowiska diecezjalnego*, Lublin 1984.
- Olszewski Daniel, *Struktura społeczna duchowieństwa diecezji kielecko-krakowskiej (1835-1864)*, w: *Spółczesność Królestwa Polskiego*, t. 6, red. J. Lestkiewiczowa, Warszawa 1974, s. 129-183.
- Polańska Anna, *Zbiory fotograficzne przechowywane w Bibliotece i Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, i co dalej?* „Photographia Academica”, 1 (2018) nr 1, s. 57-72.
- Prejs Roland, *Kancelaria dziekańska w Kurzelowie w XIX wieku. Przyczynek do dziejów kancelarii dziekańskich w Królestwie Polskim*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, 5 (2016) s. 71-80.
- Robótka Halina, Ryszewski Bohdan, Tomczak Andrzej, *Archiwistyka*, Warszawa 1982.
- Różański Jarosław, *Ryszard Buchta – małopolski fotograf i badacz Sudanu*, w: *Ex Africa semper aliquid novi*, t. V, red. L. Buchalik, J. Różański, Żory 2020, s. 51-62.
- Starzyk Piotr J., *Źródła rękopiśmienne do dziejów kieleckiej kapituły kolegiackiej (ok. 1171-1810) i funkcjonującego przy niej kolegium księży wikariuszy zgromadzone w kościelnych archiwach Kielc*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 81 (2004) s. 263-299.
- Surma-Jończyk Elżbieta, *Fotografie w zasobie Archiwum Państwowego w Częstochowie – przyjmowanie, przechowywanie, przyczyny destrukcji*, „Photographia Academica”, 1 (2018) nr 1, s. 159-170.
- Wiśniewski Jan, *Słów parę o duchowieństwie kieleckim w 1863*, w: tegoż, *Udział księży z diecezji sandomierskiej w Powstaniu Styczniowym 1863 r.*, Radom 1926, s. 90-102.
- Wróbel Tomasz, *Archiwum Diecezjalne w Kielcach. Rys historyczny* [mps, zbiory własne autora].

Netografia

<https://polona.pl/item/portret-biskupa-macieja-majerczaka,NTA5Mzc4Mw/0/#info:metadata> (dostęp: 3.08.2021).

Kudła Hanna, Zbiory fotograficzne Centralnego Archiwum Wojskowego,

Tytko Marek Mariusz, Kolekcja fotografii w zbiorach specjalnych Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/34192/tytko_kolekcja_fotografii_w_zbiorach_specjalnych_archiwum_1999.pdf?sequence=1&isAllowed=y (dostęp: 15.09.2021).

PHOTOGRAPHS IN THE DIOCESAN ARCHIVES IN KIELCE**Abstract**

The collection of the archival photographs in the Diocesan Archives in Kielce contains 480 archival items relating to the history of the Kielce diocese. The photographs were taken in the 20th and 21st centuries, but there are also those depicting people who lived at the turn of the 19th and 20th centuries. The photographs are annexes to the documents produced by the offices of the Diocesan Curia in Kielce. Some of the photographs are legacies of the clergy. The photographs analyzed in this study should be referred to as „photographic documentation”.

Keywords: the Diocesan Archives in Kielce; archive studies; accumulation; inventorying; archival holdings; record group; archival collection; photographs; the relation between photographs and office records; photographic documentation; Władysław Rut; Mieczysław Kłeczek

Translated by Aneta Kiper